

Yürütme, yasama ve yargı arasındaki 'süper eşgüdüm', adalet sağlamadı...

Enerjide denetimsizlik ısrarı

EMO Basın - Özelleştirmenin ve devletin küçültülmesi ideolojisinin argümanlarından biri; kamunun asli işlerine dönmesi, düzenleyici ve denetleyici olma rolünü sürdürmesi, bunun dışındaki her türlü üretim alanının piyasaya bırakılması gerekliliğiydi. Enerji alanında yaşanan özelleştirme süreciyle kamunun asli görevi olan denetimin de rafa kaldırıldığı tes-cillendi. TBMM tatile girmeden önce geçirilen torba yasalardan birine yerleştirilmiş enerji alanındaki denetimlere ilişkin düzenleme ile hukuk devleti ve yargı bağımsızlığını zedeleyici uygulamalara bir yenisini daha eklenirken, yargı kurumlarının da varlık nedenlerinin anlam-sızlaştırıldığına tanık olduk.

Dağıtım şirketlerinin denetiminin Enerji Bakanlığı tarafından ya kamu kurumları ya da özel şirketler aracılığıyla yaptırılması, elektrik üretim şirketlerinin de Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından yine özel şirketlere denetletilmesine ilişkin düzenlemenin TBMM'de kabul edilmesinden bir gün sonra Anayasa Mahkemesi, denetim özelleştirilmesine ilişkin var olan yasa maddesini iptal etti. Kararın fiilen geçerli olmayacağına ortaya çıktığı gün, CHP'nin 7 Mart 2011 tarihli başvurusundan tam 1 yıl 4 ay sonra, Anayasa Mahkemesi başvuruyu sonuçlandırdı. Anayasa'ya aykırılığı açık olmasına karşın yürürlüğün durdurulması kararı da verilmeyen davada alınan iptal kararı, yargı ve yürütme arasındaki güçler ayrılığına değil ama bölünmez bütünlüğe işaret etmekten başka bir işleve ne yazık ki sahip olamadı. Yürütme, yasama ve yargı arasında kurulan bu "süper eşgüdüm", Cumhurbaşkanı'nın onayıyla da taçlandı. Anayasa Mahkemesi'nin mevcut denetim özelleştirilmesine ilişkin iptal kararı açıklanmış olmasına rağmen, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 9 Temmuz'da TBMM'den sevk edilen denetim özelleştirmesini içeren yasayı aynen onaylamakta hiçbir sakinca görmedi.

Bugüne kadar yürütmenin yargı kararlarını uygulamaması, yargının hukuka aykırı bulduğu düzenlemeleri tekrar tekrar yeniden çıkarması, çeşitli hileli uygulamalara ve mevzuat düzenlemelerine başvurması, yargı kararlarının uygulanmamasına yönelik prensip kararları alması, hatta son olarak yargı kararlarının uygulanmayabileceğine ilişkin yasa çıkarması gibi "olağanüstü hukuki" düzenlemelerle karşılaşmıştık. Ama bu sefer ilk kez sürecin tersinden işlediğine tanık olduk. Bu sefer yürütmenin değil, yargının kendi kendisinin kararını açıklamak için hükümsüz olacağı bir zamanı seçtiği, yürürlüğü durdurma yetkisini de kullanmaktan imtina ettiğini gördük.

Denetim özelleştirmesi ısrarı konusunda yaşanan hukuksuz ve adaletsiz uygulamaların vardığı düzeyi anlayabilmek için AKP iktidarları döneminde bu konuya ilişkin kat edilen mesafeyi hatırlamak gerekiyor.

Önce yönetmelik denendi

İlk olarak EPDK, kanun ile kendisine tanınmış olan enerji şirketlerine yönelik denetim yetkisini; yürütme ve yasama organına bile verilmemiş olan, yani Anayasal düzen içerisinde var olmayan bir yetki-

Kamunun asli görevi olan denetim, yargı kararlarına rağmen hayata geçemiyor...

yi kullanarak, özel şirketlere bırakmaya kalktı. Bunun üzerine Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) 6 Mart 2007 tarihinde Danıştay'a başvurarak, Resmi Gazete'de 7 Ocak 2007 tarihinde yayımlanan Elektrik Piyasasında Dağıtım Sistemi Yatırımlarının Düzenlenmesi ve Planlardaki Gerçekleşmelerin Denetlenmesi Hakkında Yönetmeliğin, bağımsız yatırım denetim şirketlerine yetki devri öngören hükümlerinin iptalini istedi. "Özelleştirme sonrası elektrik dağıtım tesislerinin iyileştirilmesi, güçlendirilmesi ve genişletilmesi için yapılan yatırımların mülkiyeti kamuya aittir" uyarısı yapan EMO'nun talebi, 2009 yılının Ekim ayında Danıştay 13. Dairesi'nce oybirliğiyle kabul edildi. Danıştay kararında şu saptama yer almıştı:

"Asli ve sürekli kamu hizmeti niteliği taşıyan denetim yetkisinin düzenleyici işlemlerle özel hukuk tüzel kişilere devredilmesi söz konusu olamayacağından, elektrik piyasasında dağıtım şirketlerinin yatırımlarının gerçekleştirilmesinin denetlenmesi yetkisinin bağımsız yatırım denetim şirketlerine devrini öngören düzenlemede hukuka uygunluk bulunmamaktadır."

Olmadı, yasa yapalım

Yönetmeliğin iptali üzerine bu kez 29 Aralık 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6094 sayılı Yenilenebilir Enerji Kanunu'nda değişiklik yapan kanun ile yasa düzeyinde denetim özelleştirmesi düzenlendi:

"Bu Kanun kapsamındaki üretim tesisleri ile elektrik üretim ve dağıtım yapılan diğer tesislerin lisansı kapsamındaki inceleme ve denetimi EPDK tarafından yapılır veya gerektiğinde masrafları ilgililerine ait o l m a k ü z e r e EPDK tarafından yetkilendirilecek denetim şirketlerinden hizmet satın alınarak EPDK tarafından yaptırılabilir."

Bu yasaya dayanılarak çıkarılan "Elektrik Piyasasında Faaliyet Gösteren Üretim ve Dağıtım Şirketlerinin Lisansları Kapsamındaki Faaliyetlerinin İncelenmesine İlişkin Yönetmelik" de 6 Aralık 2011 tarihinde EMO tarafından dava konusu edildi. EMO, yönetmeliğin Anayasa'nın "Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektiği asli ve sürekli

görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür" hükümlerine aykırı olduğunu vurgulayarak, konunun Anayasa Mahkemesi'ne taşınmasını istedi.

Aykırı ama yine yapalım

Bu dava Danıştay'da sürerken, söz konusu yönetmeliğin dayanağını oluşturan yasada yer alan denetim özelleştirmesine ilişkin ibareler Anayasa Mahkemesi tarafından 5 Temmuz 2012 tarihinde iptal edildi. Ancak iptal kararının açıklanmasından bir gün önce denetim özelleştirmesini öngören yeni yasal düzenleme TBMM'de kabul edilmişti. Böylece TBMM'den 4 Temmuz 2012 tarihinde geçirilen torba yasayı Cumhurbaşkanı'nın onaylamasının ardından 12 Temmuz 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6353 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 22. ve 31. maddesiyle benzer düzenlemeler yeniden getirildi.

Düzenlemedeki tek farklılık dağıtım şirketlerine ilişkin denetim yetkisi ve denetim özelleştirmesi konusunda EPDK yerine Enerji Bakanlığı'nın görevlendirilmesiydi. Düzenlemenin gerekçesi de EPDK-Enerji Bakanlığı çekişmesi ya da EPDK'nın denetimde yetersiz kalması, bakanlığın konuya müdahil edilmesiyle açıklanmaya çalışıldı. Oysa Anayasa Mahkemesi'nin kararının yasanın kabulünden 1 gün sonra açıklanması, Cumhuriyet Enerji Yayın Kurulu'nda gündeme getirilen "Anayasa Mahkemesi iptal edecek mi de o nedenle bu yasa değişikliği yapılıyor" sorusunu haklı çıkardı.

Bunların tesadüf olduğu iddia edilse de, enerji alanının denetim dışı kaldığı açıktır. Elektrik hizmetinin piyasalaştırılması yetmemiş, bu hizmetin denetimi de özel şirketlere bırakılmış; kamu sağlığı, güvenliği ve kamu yararı gereği yine kamu eliyle yerine getirilmesi zorunlu olan denetim görevi, Anayasa'ya aykırı bir şekilde savsaklanmaktadır. EMO hukuki mücadelesini sürdüreceğini açıkladı. Ancak enerji alanında iktidarın yarattığı denetim kaosunun bugün hukuk devletinin kriziyle iç içe geçtiğini saptamak gerekiyor.